

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

میادین مشترک نفت و گاز کشور

(چالش‌ها، فرصت‌ها و آینده پیش رو)

مؤسسه تحقیقاتی مدیریت اقتصاد

دفتر: تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۲۰، طبقه ۴، پست‌کد: ۱۹۵۳۳-۷۵
تلفن: ۸۵۸۸۰۸۸۸ - ۸۵۸۸۰۸۸۸

www.nier.ir

info@nier.ir

مؤسسه تحقیقاتی مدیریت اقتصاد

سرشناسه: خدایپرست، یونس، ۱۳۶۶ -

عنوان و نام پدیدآور: میادین مشترک نفت و گاز کشور (چالش‌ها، فرصت‌ها و آینده پیش رو) / تهیه و تدوین مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد؛ مؤلفان یونس خدایپرست، محمد صیادی؛ ناظر علمی محمد جعفری.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۱۸۵ ص.؛ مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۲۵۰۰۰ ریال؛ ۴-۱۸-۸۳۰-۸۰۸۰۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

موضوع: نفت -- ایران -- میدان‌ها؛ Oil fields -- Iran: گاز -- ایران -- میدان‌ها؛ Gas fields -- Iran

موضوع: نفت -- ایران -- میدان‌ها -- جنبه‌های اقتصادی؛ Oil fields -- Economic aspects -- Iran

موضوع: گاز -- ایران -- میدان‌ها -- جنبه‌های اقتصادی؛ Gas fields -- Economic aspects -- Iran

شناسه: نزود، صیادی، محمد، ۱۳۶۱ -؛ جعفری، محمد، ۱۳۵۹ -؛ مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد

شناسه افزوده: Tadbir Institute for Economic Research

رده‌بندی کنگره: D ۹۵۷۶۱: ۱۳۹۵۹۲۳ ۳۵

رده‌بندی دیویی: ۳۰۹۵۵: ۲۷۲. ۳

میادین مشترک نفت و گاز کشور (چالش‌ها، فرصت‌ها و آینده پیش رو)

تهیه و تدوین: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد

مؤلفان: یونس خدایپرست و محمد صیادی (موضوعات علمی دانشگاه خوارزمی)

ناظر علمی: محمد جعفری

صفحه‌آرایی: منصوره صادقی

طراح جلد: محمدرضا امانی

چاپ: اسفند ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد

تهران، خیابان کریمخان، خیابان آبان جنوبی، کوچه هورزاد، ساختمان شماره ۶، طبقه ۳

صندوق پستی: ۱۴۴۵۵-۶۵۳

www.tier.ir

info@tier.ir

تلفن: ۸۸۹۰۸۵۲۸

دورنگار: ۸۸۹۱۸۶۱۱

تمام حقوق متعلق به مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد است.

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱- پیشگفتار.....	۱
۲- فصل اول: جایگاه و اهمیت میادین مشترک.....	۲
۳- مقدمه.....	۳
۱-۱- جایگاه میدان‌های مشترک در اسناد بالادستی کشور.....	۵
۱-۲- جایگاه میادین مشترک از منظر حقوق بین‌الملل.....	۷
۹- جمع‌بندی.....	۹
۱۱- فصل دوم: میادین مشترک ایران و عراق.....	۱۱
۱-۲- وضعیت کلی نفت و گاز عراق.....	۱۱
۱-۱-۲- ذخایر اثبات و تولید نفت خام.....	۱۱
۲-۱-۲- مصرف و واردات فراورده‌های نفتی.....	۱۴
۳-۱-۲- صادرات نفت خام و فراورده‌های نفتی.....	۱۵
۴-۱-۲- گاز طبیعی.....	۱۸
۲-۲- میادین مشترک ایران و عراق.....	۲۰
۱-۲-۲- میدان آزادگان - مجنون (عراق).....	۲۱
۲-۲-۲- میدان آذر - بدری (عراق).....	۲۶
۳-۲-۲- میدان دهلران - ابوغریب شمالی (عراق).....	۲۸
۴-۲-۲- میدان نفت‌شهر - نفت‌خانه (عراق).....	۲۹
۵-۲-۲- میدان یادآوران - نهر عمر (عراق).....	۳۱
۶-۲-۲- میدان اروند - ابوغریب جنوبی (عراق).....	۳۲
۷-۲-۲- میدان پایدار غرب - جبل فوقی (عراق).....	۳۳
۸-۲-۲- میدان یاران - مجنون.....	۳۵
۹-۲-۳- میدان سومار.....	۳۷
۱۰-۲-۲- میدان آبان.....	۳۸
۱۱-۲-۲- میدان سهراب - هویزه (عراق).....	۳۹
۴۰- جمع‌بندی.....	۴۰

فصل سوم: میادین مشترک ایران و امارات متحده عربی ۴۳

۳-۱- وضعیت کلی ۴۳

۳-۱-۱- حجم ذخایر و تولید نفت ۴۳

۳-۱-۲- صادرات نفت خام و مصرف فراورده‌های نفتی ۴۵

۳-۱-۳- گاز طبیعی ۴۷

۳-۲- میادین مشترک ایران و امارات ۴۹

۳-۲-۱- میدان نصرت - فاتح (امارات) ۴۹

۳-۲-۲- میدان سلمان - ابوالبحوش (امارات) ۵۱

۳-۲-۳- میدان رزام - فلاح (امارات) ۵۵

۳-۲-۴- میدان مبارک ۵۶

۳-۲-۵- میدان صالح جنبی - صالح شمالی (امارات) ۵۸

جمع‌بندی ۵۹

فصل چهارم: میادین مشترک ایران و عربستان سعودی ۶۱

۴-۱- وضعیت کلی ۶۱

۴-۱-۱- حجم ذخایر و تولید نفت ۶۱

۴-۱-۲- صادرات نفت ۶۲

۴-۱-۳- مصرف داخلی نفت ۶۴

۴-۱-۴- گاز طبیعی ۶۶

۴-۲- میادین مشترک ایران و عربستان ۶۹

۴-۲-۱- میدان فروزان - مرجان (عربستان) ۶۹

۴-۲-۲- میدان اسفندیار - لؤلؤ (عربستان) ۷۳

۴-۲-۳- میدان گازی فرزاد ۷۴

جمع‌بندی ۷۷

فصل پنجم: میادین مشترک ایران و کویت ۷۹

۵-۱- وضعیت کلی ۷۹

۵-۱-۱- ذخایر نفت و گاز ۷۹

۵-۱-۲- حجم تولید و مصرف نفت و فراورده‌های نفتی ۷۹

۵-۱-۳- صادرات نفت و فراورده‌های نفتی ۸۲

۵-۱-۴- گاز طبیعی ۸۳

۸۶ ۲-۵- میدان مشترک ایران و کویت
۸۶ ۱-۲-۵- میدان آرش - الدوره
۸۷ جمع‌بندی

۸۹ فصل هشتم: میادین مشترک ایران و عمان

۸۹ ۱-۶- وضعیت کلی

۸۹ ۱-۱-۶- حجم ذخایر نفت و گاز

۹۰ ۲-۱-۶- تولید و مصرف نفت و فراورده‌های نفتی

۹۱ ۳-۱-۶- صادرات نفت و فراورده‌های نفتی

۹۲ ۴-۱-۶- گاز طبیعی

۹۶ ۲-۶- میدان مشترک ایران و عمان

۹۶ ۱-۲-۶- میدان هنگام - بخای غربی (عمان)

۹۹ جمع‌بندی

۱۰۱ فصل نهم: میادین مشترک ایران و قطر

۱۰۱ ۱-۷- وضعیت کلی

۱۰۱ ۱-۱-۷- حجم ذخایر نفت و گاز

۱۰۲ ۲-۱-۷- میزان تولید نفت و گاز

۱۰۳ ۳-۱-۷- میزان مصرف نفت و گاز

۱۰۴ ۴-۱-۷- صادرات نفت و گاز

۱۰۸ ۲-۷- میادین مشترک ایران و قطر

۱۰۸ ۱-۲-۷- میدان گازی پارس جنوبی - گنبد شمالی (قطر)

۱۳۵ ۲-۲-۷- مخزن نفتی میدان پارس جنوبی - میدان الشاهین (قطر)

۱۳۶ ۳-۲-۷- میدان رشادت - الخلیج (قطر)

۱۳۹ ۴-۲-۷- میدان گازی بلال

۱۳۹ جمع‌بندی

۱۴۱ فصل دهم: میادین مشترک ایران و ترکمنستان

۱۴۱ ۱-۸- وضعیت کلی

۱۴۱ ۱-۱-۸- ذخایر نفت و گاز

۱۴۱ ۲-۱-۸- تولید و مصرف نفت

۱۴۳	۸-۱-۳- واردات و صادرات نفت و فراورده‌های نفتی
۱۴۴	۸-۱-۴- گاز طبیعی
۱۴۸	۸-۲-۲- میادین مشترک ایران و ترکمنستان
۱۴۸	۸-۲-۱- میدان گازی گنبدلی
۱۴۹	۸-۲-۲- میدان گازی افشار
۱۴۹	جمع‌بندی
۱۵۱	فصل نهم: منابع نفت و گاز دریای خزر
۱۵۱	۹-۱- موقعیت ژئوپلیتیکی دریای خزر
۱۵۲	۹-۲- ذخایر نفت و گاز دریای خزر
۱۵۴	۹-۳- تولید نفت
۱۵۵	۹-۳-۱- آذربایجان
۱۵۶	۹-۳-۲- قزاقستان
۱۵۶	۹-۳-۳- روسیه
۱۵۷	۹-۳-۴- ترکمنستان
۱۵۷	۹-۴- تولید گاز
۱۵۷	۹-۴-۱- آذربایجان
۱۵۸	۹-۴-۲- قزاقستان و روسیه
۱۵۹	۹-۴-۳- ترکمنستان
۱۶۰	۹-۵- فعالیت‌های ایران در دریای خزر
۱۶۲	جمع‌بندی
۱۶۳	فصل دهم: فرصت‌ها و چالش‌های میادین مشترک
۱۶۳	۱۰-۱- فرصت‌ها و چالش‌های پیش رو
۱۶۷	فصل یازدهم: جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و راهکارها
۱۶۷	۱۱-۱- جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و راهکارهای بهبود وضعیت ایران در میادین مشترک
۱۷۳	جمع‌بندی

پیشگفتار

ایران یکی از بزرگ‌ترین کشورهای دارنده ذخایر نفت و گاز جهان است و بخش زیادی از این ذخایر در میادین مستقل داخل کشور قرار دارند، با این حال بررسی‌ها نشان می‌دهد که ذخایر نفت و گاز موجود در میادین مشترک نیز حجم قابل ملاحظه‌ای از کل ذخایر را به خود اختصاص داده است. لذا سرمایه‌گذاری در این میادین و توسعه آن‌ها، بسیار حایز اهمیت است. در این میان چنانچه عوامل دیگری نظیر سرمایه‌داری کشورهای همسایه در این میادین و عدم‌النفع‌های فراوانی که در صورت عدم سرمایه‌گذاری ایران در این میادین، به اقتصاد کشورمان وارد می‌شود را مدنظر قرار دهیم، اهمیت و اولویت راهبردی این میادین، بیش از پیش آشکار می‌شود.

با عنایت به موارد فوق و با توجه به نقش مهم میادین مشترک در افزایش توان تولید نفت کشور، در سال‌های گذشته اسناد و قوانین بالاسری مختلفی مثل قانون زمین در کشور به تصویب رسیده است. از جمله این اسناد می‌توان به برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور و نیز سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی اشاره کرد که در بخش‌های مختلف این قوانین، اقدام توسعه و سرمایه‌گذاری در میادین مشترک به وضوح به چشم می‌خورد. به‌عنوان مثال، در بند ۱۴۰ «سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»، به افزایش ذخایر نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، تأکید شده و برای این منظور، توسعه میادین مشترک یکی از راهکارهای دستیابی به این هدف مطرح شده است. دستیابی به این هدف نیز می‌تواند امنیت انرژی و به تبع آن امنیت اقتصادی را ارتقا دهد.

با در نظر گرفتن نقش غیرقابل انکاری که میادین مشترک می‌توانند در ارتقای توان تولید نفت و گاز کشور و به تبع آن در ارتقای امنیت انرژی و امنیت اقتصادی کشور داشته باشند، مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد در راستای رسالت علمی و پژوهشی خود مبتنی بر شناسایی و واکاوی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت اقتصادی، اقدام به تهیه کتاب «میادین مشترک نفت و گاز کشور؛ چالش‌ها، فرصت‌ها و آینده پیش رو» کرده است. بخش اول این کتاب به بررسی ابعاد حقوقی

میادین مشترک نفت و گاز کشور؛ چالش‌ها، فرصت‌ها و آینده پیش رو ۲

میادین مشترک نفت و گاز و نیز به تبیین نقش و جایگاه این میادین، در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی پرداخته است. در فصل دوم تا هشتم کتاب حاضر، به ترتیب میادین مشترک ایران با کشورهای عراق، امارات متحده عربی، عربستان، کویت، عمان، قطر و ترکمنستان معرفی شده است. در این بخش‌ها سعی شده که آخرین وضعیت توسعه این میادین از جانب ایران و نیز سرمایه‌گذاری‌های کشورهای همسایه در آنها بررسی شود. فصل نهم کتاب حاضر به معرفی دریای خزر و پتانسیل بالای آن، در افزایش تولید نفت و گاز کشور پرداخته و عملکرد ایران و هر یک از کشورهای مرز دریا خزر را در برداشت از منابع این حوزه، مورد بررسی قرار داده است. چالش‌ها، فرصت‌هایی که در ارتباط با میادین مشترک وجود دارد و ارایه راهکار برای حل این چالش‌ها در جهت ترمیم در نیل به اهداف اقتصاد مقاومتی بخش پایانی از نوشتار حاضر را تشکیل می‌دهد. امید است نتایج این مطالعه برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در جهت ارتقای امنیت اقتصادی کشور، مفید واقع شود.

مدیر مؤسسه تحقیقاتی

تدبیر اقتصاد